

KÖZLEMÉNYEK

PITI FERENC

KIRÁLYI HADOSZLÁSOK I. LAJOS URALKODÁSA IDEJÉN 1372-IG

Az okleveleket a királyi had feloszlásával keltező, vagy jogi ügyeket annak viszonyításával elhalasztó középkori magyarországi gyakorlat a 13. század utolsó harmadában jelent meg, és leginkább az Anjou-időszakra volt jellemző. A hadoszlások időpontjai nemcsak katonailag, hanem a perhalasztások miatt jogilag is praktikus okokat hordoztak, ezért országszerte kihirdetésre kerültek. Ezek összegyűjtése így egyszerre lehet lényeges mind a hadtörténet, mind az oklevéltan számára, még akkor is, ha értelemszerűen több hadmozgás zajlott le az időszakban, mint amennyi ilyen dátum fennmaradt.

Jelen közlemény¹ elkészítését több ok is motiválta: a középkori magyarországi királyi hadoszlásokat listázó korábbi történeti munkák² száma csekély, ezek már igen régen jelentek meg és (mivel döntően csak kiadott oklevelekből dolgoztak) egymásra épülgetve idővel már csak kevés újabb adatot használhattak fel. Az *Anjou-kori Oklevéltár*-sorozat folyamatos gyarapodásával azonban a kutató immár jóval több, és újabb adatot tud felsorakoztatni a királyi hadoszlásokkal kapcsolatban. Ezekkel a vonatkozó korábbi szakmunkák listáinak adatait bővíteni, eredményeiket pedig pontosítani és felülírni lehet.³

A régebbi szerzők ráadásul a (közlegő hadjárat miatti, vagy már a had közbeni) királyi hadoszlásokra utaló perhalasztásokat, ügyek elnapolásait is felvették listáikra, pedig azoknak egy efféle felsorolásban önállóan nincs helyük.⁴ Emiatt itt, látszólag ellentmondásosan, sokkal több adat, de mégis kevesebb dátum szerepel tényleges királyi hadoszlásként, mint korábban.

A tanulmány tehát nem a címben jelzett időszakban lezajlott összes hadjáratot sorolja fel, hanem csak a királyi hadoszlások időpontjait listázza, amikor maguk az oklevelek használták a *residentia exercitus regis/regii/regalis* kifejezést. A listán először az olvasható, hogy a királyi had mely terület felé/ki ellen indult meg, ezután szerepel oszlásának dátuma. Mivel

¹ A Károly Róbert-kori királyi hadoszlásokra lásd *Piti* 2016.

² *Knauz* 1876.; *Nagy* 1884.; *Szentpétery* 1912. (ami voltaképp *Nagy* listájának átvétele, ezért a továbbiakban nem hivatkozok rá külön); *Novák* 1955. – Lásd még *Wertner Mór* elsősorban hadjáratokat felsoroló, de itineráriumi és hadoszlási adatokat is tartalmazó munkáit: *Wertner* 1905.; *Wertner* 1910.; *Wertner* 1918.

³ Mivel azonban a sorozat egyelőre (némi hiátusokkal) 1366-ig jutott el, a korábbi hadoszlási listáknál pedig 1372 utánra jóval kevesebb vonatkozó adat található, mint a Lajos-kor korábbi évtizedeire, ezért jelen dolgozat sem halad tovább 1372-nél. A magyarországi Anjou-kor utolsó 15 évének hadoszlási adatait ugyanis majd csak az *Anjou-kori Oklevéltár* később elkészülő kötetei alapján lehet teljesebben összegyűjteni (és akár jelen lista egyes, még kérdéses részeit pontosítani).

⁴ Ezeket a megfelelő helyeken jelzem majd. – A jegyzetekben szereplő oklevéladók személyére és tisztségviselésének idejére lásd *Arch.* és *C. Tóth* 2019. *passim*.

a hadjárat irányát nem minden esetben adták meg az oklevelekben (ilyen esetekben a listán kérdőjel szerepel), ezért az néha nem állapítható meg teljes bizonyossággal, miként a dátumoknál sem tüntethető fel mindig napi pontosságú megoldás.⁵

ꝛ ⁶	1344. febr. 18. ⁷
ꝛ ⁸	1344. júl. 27. után ⁹
Horvátország ¹⁰	1346. jan. 20. ¹¹
Dalmácia (Zára) ¹²	1346. nov. 8. ¹³

⁵ Bizonyos hadjáratoknak pedig, úgy tűnik, nem is volt kikiáltott hadoszlási dátuma az időszakban, pl. a Nápoly ellenieknek. Ezért nem is használható az ügyben A. XXXIV. 637. sz. (F. IX/1. 765. o.) megfogalmazása sem, főleg mivel a latin szövegben nem hadoszlásról, hanem az adott személy Nápolyi Királyságban való tartózkodásáról (*residentiam faciendō*) van szó.

⁶ Wertner 1918. 63–64. o. szerint Szerbia ellen.

⁷ *ad quindenas residentie presentis exercitus regalis videlicet in quindenis diei Cynerum*. Nagymartoni Pál országbíró, 1344. márc. 12. DL 24467.; A. XXVIII. 235. sz.

⁸ 1344 nyarán az uralkodó Erdélyben volt, ezért a hadjárat valószínűleg Havasalföld (és érintőlegesen az erdélyi szászok) ellen irányulhatott. Kristó 1988. 93–94. o.

⁹ A királytól ezen évből júl. 27-ről maradt fenn az utolsó oklevél, amit Erdélyben (Gyulafehérváron) keltezett (DF 286639.; A. XXVIII. 527. szám), a hadoszlásra tehát ezután kerülhetett sor. – A had alakulására utal, hogy Pál országbíró 1344. jún. 4-én pert halasztott királyi parancsból *ad quindenas residentie sui exercitus proxime movendi*. DL 40948.; A. XXVIII. 443. sz.

¹⁰ Kristó 1988. 100–101. o.

¹¹ Knauz 1876. 258–259. o.; Nagy 1884. 20. o.; Novák 1955. 233. o. – Pl. *quindenis residentie exercitus regii versus Croaciam moti et ad quindenas Epiph. proclamate*. Nagymartoni Pál országbíró, 1346. febr. 10. DL 3819.; AO IV. 562. o.; A. XXX. 94. sz.; *ad quindenas residentie regalis exercitus versus Croaciam moti et ad quindenas Epiph. proclamate*. Zsámboki Miklós nádor, 1346. febr. 12. DL 3202.; A. XXX. 103. sz.; *quindenis residentie exercitus regii versus partes Croacie moti et ad quindenas Epiph. proclamate*; Nagymartoni Pál országbíró, 1346. febr. 20. DL 3822.; AO IV. 562–563. o.; A. XXX. 129. sz.; *quindenis residentie exercitus regii versus partes Croacie moti et ad quindenas Epiph. d. a. eiusdem 1346. preteritas proclamate*. Úő, 1346. okt. 21. F. IX/1. 445. o.; A. XXX. 757. sz. – Vélhetően ezen hadjáratra vonatkoznak a királyi had tavasz eleji alakulására utaló, annak majdani oszlása 15. vagy 22. napjára királyi írásos parancsból történt perhalasztások, amik 1345 májusának első felében jelennek meg az országbíró és a nádor okleveleiben, pl. *ad quindenas residentie regalis exercitus proxime nunc movendi*. DL 51341.; A. XXIX. 302. sz.; *ad quindenas residentie exercitus regii nunc proxime movendi*. DL 51342.; A. XXIX. 303. sz.; *ad quindenas residentie presentis exercitus regii*. DL 96261.; A. XXIX. 321. sz.; *ad 22. diem residentie presentis exercitus regii*. DL 3766.; A. XXIX. 323. sz. – Nagy 1884. 20. o., ill. Novák 1955. 232–233. o. önállóként listáz 1345. máj. 1. utáni, ill. aug. 2. utáni hadoszlási dátumot is, holott ezek azonosak az 1346. jan. 20.-ival.

¹² Kristó 1988. 106–108. o.

¹³ Knauz 1876. 259. o.; Nagy 1884. 20. o.; Novák 1955. 233. o. – Pl. *quindenis residentie exercitus regii versus partes maritimas moti et ad octavas Omnium Sanctorum proclamate*. Nagymartoni Pál országbíró, 1346. nov. 29. DL 68861.; A. XXX. 847. sz.; *quindenis presentis residentie regalis exercitus versus Jadriam habiti ad octavas Omnium Sanctorum proclamate*. Zsámboki Miklós nádor, 1346. dec. 6. DL 64767.; A. XXX. 893. sz. – A had alakulására utaló perhalasztó adatok: erdélyi vajdai parancsból Járai Péter erdélyi alvajda 1346. márc. 29-én, *quia dominus noster woyuoda universas causas quorumlibet hominum propter presentem regalem exercitum domini nostri regis iusserit prorogari*. DF 278737.; A. XXX. 234. sz.; királyi írásos parancsból pl. Zsámboki Miklós nádor 1346. ápr. 2-án *ad quindenas residentie regalis exercitus nunc proxime movendi*. DL 76793.; Z. II. 190. o.; A. XXX. 256. sz.; Jakab esztergom-szenttamási prépost, esztergomi vikárius 1346. máj. 7-én *ad quindenas residentie presentis sui [regis] exercitus*. DL 3845.; AO IV. 590. o.; A. XXX. 362. sz.; Nagymartoni Pál országbíró 1346. máj. 8-án *ad quindenas residentie exercitus*

szerb király	1351. júl. 1. ¹⁴
Litvánia	1351. okt. 6. után ¹⁵
Szerbia ¹⁶	1355. jan. 20. ¹⁷

regii nunc proxime movendi. DL 73390.; A. XXX. 367. sz.; Zsámboki Miklós nádor 1346. máj. 10-én *ad quindenas residentie exercitus regii iam moti*. DL 96270.; A. XXX. 376. sz.; *Uő* 1346. máj. 10-én *ad quindenas residentie presentis exercitus regii proxime movendi*. DL 3847.; A. XXX. 378. sz.; Nagymartoni Pál országbíró 1346. máj. 15-én *ad quindenas residentie exercitus regii nunc proxime moti*. DL 91371.; A. XXX. 390. sz.

¹⁴ Szécsényi Tamás országbíró 1351. máj. 12-i oklevele szerint színe előtt a peres felek *quindenis residentie regalis exercitus contra regem Seruie moti ad octavas Nativitatis Johannis Baptiste proxime venturas proclamate* kellett volna megjelenjenek, de végül a per tárgyalására már hamarabb, máj. 1-jén sor került. Ennek okaként az oklevél a felek kérését tünteti fel, de azt is megemlíti, hogy az ügy 1350. okt. 6-ról 1351. máj. 1-jére *ob exercitiale regium edictum* került (DL 69970.; A. XXXV. 235. sz.). A királyi hadiparancs ezen szerbiai hadjáratra vonatkozhat, lásd a következő adatot. – A had működésére utal Zsámboki Miklós nádor 1352. jún. 12-i oklevele, miszerint 1350. okt. 6-án királyi parancsból pert halasztott *ad quindenas residentie exercitus regalis contra regem Rasscie tunc moti*. DL 77031.; Z. II. 486. o.; A. XXXIV. 682. sz. (Ezen forrás alapján írt Knauz 1876. 259. o. 1350. okt. 6. körüli, Nagy 1884. 20. o. 1350. okt. 6. utáni, Novák 1955. 233. o. pedig 1350. okt. 15. utáni hadoszlásról. Ezek azonban, figyelembe véve a fentebbi hadiparancs-adatot, vélhetően azonosak az 1351. júl. 1-jei dátummal.)

¹⁵ A litván hadjárat 1351 nyarán zajlott (Kristó 1988. 127–128. o.), de a királyi sereg feloszlását valószínűleg még okt. elejéig sem kiáltották ki: Bebek Domokos esztergomi vikárius 1351. okt. 6-i oklevele szerint ugyanis egy pert *ex precepto eiusdem domini nostri archiepiscopi ad vigesimum secundum diem residentie exercitus regii ad partes Lithuanorum moti duxissemus prorogandam, ipsumque exercitum regium nullam habeat residentiam* [!]. DL 56866.; AO V. 525. o.; A. XXXV. 643. sz. – Ezen forrás alapján listázott Novák 1955. 233. o. egy 1351 tavaszi [!], litvánok elleni hadoszlási dátumot.

¹⁶ Kristó 1988. 132–133. o.

¹⁷ Knauz 1876. 259. o.; Nagy 1884. 20. o.; Novák 1955. 233. o. – Pl. *quindenis residentie exercitus regii versus Rasciam/Rassciam moti et ad quindenas Epiph. proclamate*. Druget Miklós országbíró, 1355. jan. 27. DL 4479., 31280., 41248. és DF 257288., *Uő*, 1355. febr. 10. DL 4486.; AO VI. 261. o. és 1355. febr. 27. DL 96257.; Vay berkeszi 154. sz.; *quindenis residentie regalis exercitus contra regem Seruie habiti et ad quindenas Epiph. proclamate*. Zsámboki Miklós nádor, 1355. febr. 10. DL 96345.; Vay berkeszi 152. sz., ugyanígy Druget Miklós országbíró, 1355. febr. 10. DL 96344.; Vay berkeszi 153. sz.; *ad quindenas residentie exercitus regii versus Rasciam moti et ad quindenas Epiph. a. d. 1355. preteritas proclamate*. Szécsi Miklós országbíró, 1356. márc. 23. DL 4600.; AO VI. 441. o.; A. XL. 138. sz.; *ad quindenas residentie exercitus regii versus Rassciam moti et ad quindenas Epiph. a. d. 1355. proclamate*. *Uő*, 1356. márc. 27. DF 236717.; MES IV. 140. o.; A. XL. 152. sz. (azonban mindkét A. XL.-regeszta úgy fogalmaz pontatlanul, mintha a hadoszlás 15. napja lett volna jan. 20-án); *quindenis residentie exercitus regii versus Rasciam moti et ad quindenas Epiph. a. d. 1355. preteritas proclamate*. *Uő*, 1358. márc. 18. DL 64050.; AO VII. 107. o.; A. XLII. 28. sz. – A had alakulására, vagy már működésére utaló királyi perhalaszt(at)ó adatok a hadoszlás 15. napjára: pl. I. Lajos, 1354. ápr. 20. DL 69678.; A. XXXVIII. 211. sz. és 1354. máj. 6. DL 41247.; Zala I. 554. o.; A. XXXVIII. 255. sz.; Zsámboki Miklós nádor, 1354. máj. 8. DL 51653. és 64918.; A. XXXVIII. 263–264. sz.; Druget Miklós országbíró, 1354. máj. 8. DL 4437–4438., 49638., 61195. és 103285.; A. XXXVIII. 265–269. sz.; Zsámboki Miklós nádor, 1354. máj. 10. DL 4439.; AO VI. 216. o.; A. XXXVIII. 274. sz.; Druget Miklós országbíró, 1354. máj. 22. DL 98395.; A. XXXVIII. 293. sz.; *Uő*, 1354. jún. 15. DL 95 927.; A. XXXVIII. 327. sz. – Ugyanezen hadat jelenti, bár épp a sereg indulásának napján, 1354. aug. 9-én (*in vigilia Laurencii a. d. 1354. die exercitu moto contra Rascianos*, I. F. IX/1. 46.) elhunyt István herceg seregének nevezi Hahót Miklós szlavón bán 1355. évi oklevelének *quindenis residentie exercitus* [...] *Stephani* [...] *condam ducis* [...] *ad quindenas Epiph. proxime preteritas proclamate* adata is Szécsi Miklós országbíró 1358. okt. 25-i oklevelében. DL 41370.; AO VII. 456. o.; A. XLII. 1210. sz. (Ezek alapján írt Knauz 1876. 259. o.; Nagy

velenceiek [Dalmácia] ¹⁸	1357. márc. 29. ¹⁹
Szerbia ²⁰	1359. okt. 6. előtt ²¹
Szerbia ²²	1361. máj. 8. után ²³
?	1362. nov. 22. után ²⁵

1884. 20. o. és *Novák* 1955. 233. o. egy 1354. aug. 9. utáni hadoszlási dátumról, holott ez azonos az 1355. jan. 20-ival.)

¹⁸ *Kristó* 1988. 138–140. o.

¹⁹ *Knauz* 1876. 259–260. o.; *Nagy* 1884. 20. o.; *Novák* 1955. 233. o. – Pl. *quindenis residentie exercitus regii contra Venetos moti et ad quindenas diei medii Quadragesime proclamate*. Szécsi Miklós országbíró, 1357. ápr. 17. DF 265361., ugyanígy *uő*, 1357. ápr. 19. DL 39170.; 41303. (AO VI. 560. o.) és 77188. (Z. III. 57. o.); *quindenis residentie exercitus regalis contra Wenetenses habiti et ad quindenas diei medii Quadragesime proclamate*. Kont Miklós nádor, 1357. ápr. 19. DL 41304.; *quindenis residentie exercitus regii proxime nunc ad quindenas diei medii Quadragesime iam preteritas proclamate*. Zsámboki László királyi kápolnaispán, 1357. ápr. 22. DL 77189.; Z. III. 58. o.; *quindenis residentie exercitus regii contra Venetos moti et ad quindenas diei medii Quadragesime in anno proxime elapso preteritas proclamate*. Szécsi Miklós országbíró, 1358. márc. 18. DL 64050.; AO VII. 107. o.; A. XLII. 28. sz.; *quindenis residentie regalis exercitus contra Venetenses habiti et ad quindenas diei medii Quadragesime proclamate*. Kont Miklós nádor, 1358. máj. 20. DL 85325.; Sztáray I. 292. o.; A. XLII. 460. sz. – A had alakulására, vagy már működésére utaló, a hadoszlás 15. napjára királyi parancsból pert halasztó adatok: pl. Kont Miklós nádor, 1356. máj. 8. DL 77163.; Z. III. 27–28. o.; A. XL. 277. sz.; Szécsi Miklós országbíró, 1356. máj. 8. DL 4608–4609. és DF 274 050.; A. XL. 278–279. és 288. sz.; Kont Miklós nádor, 1356. máj. 10. DL 51705.; A. XL. 292. sz. és 1356. jún. 26. DL 50569.; A. XL. 378. sz.; Szécsi Miklós országbíró, 1356. júl. 8. DL 51711.; A. XL. 406. sz.; még 1357. elején is: Szécsi Miklós országbíró, 1357. jan. 15. DL 77180.; Z. III. 45. o. – *Novák* 1955. 233. o. AO VI. 490. o. alapján listáz egy 1356. júl. 12. utáni hadoszlási dátumot, ez azonban azonos az 1357. márc. 29.-ivel.

²⁰ *Kristó* 1988. 145–147. o.

²¹ *Knauz* 1376. 260. o. 1359. máj. 8. körüli, *Nagy* 1884. 20. o. és *Novák* 1955. 233. o. 1359. máj. 8. utáni szerbek elleni hadoszlásról írt. Ennek alapja Miklós országbíró 1359. máj. 8-i oklevele, miszerint máj. 1-jén az egyik peres fél elmondta neki, hogy Kont Miklós nádorral együtt *in presentem regium exercitum contra regem Seruie motum esset profecturus*, ezért az országbíró a pert okt. 6-ra (*octavas Mychaelis*) halasztotta: DL 41393.; F. IX/3. 129. o. (Hasonlóan okt. 6-ra halasztott *uő* több, szintén 1359. máj. 8-i oklevelében is, mégpedig valamely peres fél érdekében bemutatott királyi írásos parancsból, l. DL 4854., 51849–51851., 91537.) Ezen adatok azonban inkább azt igazolhatják, hogy a Szerbia elleni királyi had már (legalább) áprilisban alakulóban volt és okt. 6. előtt oszlott fel. (E dátum pontosításában sajnos nem segít a csanádi káptalan 1359. évi oklevelének *quindenis residentie presentis exercitus domini nostri regis* adata sem, ugyanis a napi keltezés az irat foltoossága miatt nem olvasható. DL 96377.; Vay berkeszi 190. sz.) Szintén a had áprilisi alakulását jelzi Bebek István országbíró 1360. júl. 20-i oklevele, ami szerint két, *in regium exercitum versus Rasciam ire volentes* nemest 1359. ápr. 29-én (*feria secunda post Georgii anno proxime elapso*) támadás ért a közúton egy erdőben (DL 31318.).

²² *Kristó* 1988. 149. o.

²³ *Knauz* 1876. 260. o. 1361. máj. 8. körüli, *Nagy* 1884. 20. o. 1361. máj. 8. utáni hadoszlási dátumot listázott. – A hadjáratra utaló országbírói perhalasztások királyi írásos parancsból: *ad quindenas residentie presentis regalis exercitus versus Rasciam moti*. 1361. máj. 8. DL 5056., F. IX/3. 284. o.; *ad quindenas residentie presentis regalis exercitus versus regnum Rasscie moti*. 1361. máj. 8. DL 91567.

²⁴ *Kristó* 1988. 149–151. o. szerint IV. Károly császár ellen.

²⁵ A már 1361. második felében változó magyar–osztrák–cseh viszony miatt (*Kristó* 1988. 149–150. o.) talán már ide vonhatóak (és nem a szerbek elleni hadjáratához, mint *Novák* 1955. 233. o. vélte, aki ezek alapján listázott egy 1361. nov. 25. utáni hadoszlási dátumot) Bebek István országbíró 1361. nov. 25-i okleveleinek *ad quindenas residentie presentis exercitus regalis* adatai. DL 99440–99441.; Károlyi I. 252–253. o. További hasonló megfogalmazású adatok: *uő*, 1362. jan. 20.

Bosznia²⁶

1363. aug. 27.²⁷

Lajk vajda [Havasalföld]/Bulgária²⁸

1365. okt. 6.²⁹

DL 5112. és 108007.; A. XLVI. 24–25. sz.; Kont Miklós nádor, 1362. febr. 9. után. F. IX/3. 335. o.; A. XLVI. 56. sz.; Bebek István országbíró, 1362. márc. 16. DF 226988.; A. XLVI. 96. sz.; Szabolcs megye, 1362. ápr. 2. DL 51954.; A. XLVI. 135. sz.; bővebben: *ad quindenas residentie exercitus regii quem auxiliante domino prescriptus dominus rex ut ex seriebus earundem litterarum suarum percepimus contra quosdam emulos regni sui in brevi est habiturus*. Tamás esztergom-szenttamási prépost, egri vikárius, 1362. ápr. 3. DL 77301.; Z. III. 206. o.; A. XLVI. 137. sz.; *ad quindenas residentie exercitus regii nunc proxime moti*. Garai Miklós macsói bán, 1362. máj. 8. DF 265662.; A. XLVI. 201. sz. Az 1362. máj. 15-ről fennmaradt, hadba hívással kapcsolatos királyi oklevelek (A. XLVI. 215–218. sz., az egyikben [DL 104928.] *exercitus nostri in brevi contra quorundam infidelium nostrorum rebellionem edomandam auxiliante domino movendi* kitétel) utáni, szintén királyi írásos parancsból a hadoszlás 15. napjára halasztó adatok: pl. Szatmár megye, 1362. júl. 7. DL 51970.; A. XLVI. 325. sz.; Kont Miklós nádor, 1362. aug. 29. DL 89357.; A. XLVI. 408. sz.; Bebek István országbíró, 1362. okt. 13. DL 51973., 98580–98582.; Károlyi I. 254–256. o.; A. XLVI. 475., 477–479. sz.; *uő*, 1362. nov. 15. DL 67104.; A. XLVI. 533. sz.; Tamás esztergom-szenttamási prépost, egri vikárius 1362. nov. 22-én a király 1362. nov. 2-i általános perhalasztató oklevele alapján: *propter exercitum suum quem domino auxiliante contra suos et regni sui emulos in brevi est habiturus*. DF 268384.; A. XLVI. 509. és 541. sz. – Ezen hadra a korábbi listák néha több (de valójában ugyanazon sereget jelentő) hadoszlási dátumot is adtak: *Knauz* 1876. 260. o.: 1362. febr. 9. körül; *Nagy* 1884. 20. o.: 1362. febr. 9. után és 1362. okt. 13. után; *Novák* 1955. 233. o.: 1362. ápr. 28. és jún. 12. között, valamint 1362. okt. 13. után.

²⁶ *Kristó* 1988. 151–152. o.

²⁷ *Knauz* 1876. 260. o.; *Nagy* 1884. 20. o.; *Novák* 1955. 233. o. – Pl. *quindenis residentie exercitus regii versus Boznam moti et ad octavas regis Stephani proclamate*. Kont Miklós nádor, 1363. szept. 17. DL 5241.; A. XLVII. 421. sz.; *quindenis residentie exercitus regalis versus Boznam moti et ad octavas regis Stephani proclamate*. *Uő*, 1363. szept. 17. DL 5242.; A. XLVII. 422. sz.; *quindenis residentie exercitus regalis versus Boznenses moti et ad octavas regis Stephani proclamate*. Bebek István országbíró, 1363. szept. 17. DL 5243.; A. XLVII. 429. sz.; *quindenis residentie regalis exercitus contra Boznenses moti et ad octavas regis Stephani proclamate*. *uő*, 1363. szept. 17. DL 5244.; A. XLVII. 430. sz.; *ad presentes quindenas residentie regii exercitus contra Boznenses moti et ad octavas regis Stephani proclamate*. *Uő*, 1363. szept. 17. DL 41530.; A. XLVII. 439. sz. (Az 1364., ill. 1365. évből is fennmaradt számos adat ezen hadoszlási dátumra, lásd pl. A. XLVIII. 47., 128., 158., 166., 183., 197., 208., 376., 381., 428., 434., 467., 643., ill. A. XLIX. 525., 540., 582. sz.) – A had alakulására utaló, királyi írásos parancsból a hadoszlás 15. napjára pert halasztó adatok az év tavaszáról: pl. Borsod megye, 1363. márc. 2. DL 89358.; A. XLVII. 94. sz.; Bebek István országbíró, 1363. máj. 8. DL 85345–85346.; A. XLVII. 215–216. sz. Az uralkodó általános perhalasztató oklevele: 1363. ápr. 21., A. XLVII. 183. sz.

²⁸ A had összehívása 1365. jan. 5-én megtörtént febr. 24-re Temesvárra, eredetileg Lajk vajda (Havasalföld) ellenében (DF 219542.; Documente I/2. 92–93. o.; A. XLIX. 8. sz.), de Lajk (véltetően hadcselekmény nélküli) behódolása után a sereg végül a közeli Bulgária ellen indult meg és foglalta el Vidint. *Kristó* 1988. 152–154. o.

²⁹ *Knauz* 1876. 260. o.; *Nagy* 1884. 20. o.; *Novák* 1955. 234. o. – Pl. *quindenis residentie regalis exercitus versus Bulgariam moti et ad octavas Mychaelis proclamate*. Kont Miklós nádor, 1365. okt. 27. DL 5418.; A. XLIX. 489. sz.; *quindenis residentie exercitus regii versus Bulgariam moti et ad octavas Mychaelis proclamate*. *Uő*, 1365. okt. 27. DF 248892.; A. XLIX. 498. sz.; *quindenis residentie exercitus regalis contra Bulgaros moti et ad octavas Michaelis proclamate*. Bebek István országbíró, 1365. okt. 27. DL 5417.; A. XLIX. 500. sz.; *quindenis residentie exercitus regalis contra Bulgaros habiti et ad octavas Michaelis proclamate*. *Uő*, 1365. okt. 27. DL 5420.; A. XLIX. 502. sz.; *quindenis residentie regalis exercitus versus Bulgaros moti et ad octavas Mychaelis proclamate*. *Uő*, 1365. okt. 27. DL 41631.; A. XLIX. 505. sz.; *quindenis residentie exercitus regii versus partes Bulgarie moti et ad octavas Mychaelis proclamate*. Kont Miklós nádor, 1365. nov. 12. DF 266173.; A. XLIX. 554. sz.; az 1366. évből is maradtak fenn adatok erre a hadoszlási dátum-

Lajk vajda [Havasalföld]	1366. dec. 7. ³⁰
Brünn [Csehország]	1367. júl. 29. után ³¹
Bosznia	1368. máj. 1. ³²
Lajk vajda [Havasalföld]/[Bulgária] ³³	1368. nov. 27. után ³⁴

ra, pl. A. L. 79., 335., 352. (a forrás cseheket [*Bohemos*] ír bolgárok [*Bolgaros*] helyett), 447., 635., 769., 941., 948., 1055. sz. – A had alakulására, vagy már működésére utaló perhalasztások (királyi írásos parancsból a hadoszlás 15. napjára) már 1364 őszén megjelennek, pl. Kont Miklós nádor, 1364. okt. 13. DL 5349., 89374–89376., 96252.; A. XLVIII. 815–819. sz.; Bebek István országbíró, 1364. okt. 13. DL 52059a., 5346–5348., 41595., 41599., 85360. (Sztáray I. 341. o.: a pereskedők *in presentem regium exercitum essent profecturi*); A. XLVIII. 821–827. sz.; Kont Miklós nádor, 1364. nov. 24. DL 48951.; 77331., 89377.; A. XLVIII. 926–928. sz.; 1365-ből: pl. leleszi konvent, 1365. jan. 9. DL 52072.; A. XLIX. 22. sz.; Kont Miklós nádor, 1365. jan. 20. DL 52074.; Krassó III. 70–71. o.; A. XLIX. 40. sz.; Ugoicsa megye, 1365. ápr. 17. DL 70647.; A. XLIX. 206. sz. és 1365. ápr. 24. DL 98590.; Károlyi I. 260. o.; A. XLIX. 219. sz. – *Knauz* 1876. 260. o. és *Nagy* 1884. 20. o. egy 1365. febr. 24. utáni, *Novák* 1955. 233–234. o. pedig egy 1365. febr. 24-i dátumot is listáz, vagyis szerintük külön hadoszlási napja volt két külön (havasalföldi és bulgáriai) hadjáratnak. A fenti adatok, valamint Havasalföld és Bulgária (Vidin) közelsége miatt valószínűbb, hogy az adatok egy azonos (összefüggő) hadjáratra vonatkoznak, csak a hadoszlás napi dátumát tartalmazó oklevelekbe végül már a Vidin elfoglalásával konkrét hadi sikert is elért bulgáriai szakasz megnevezése került. (Ezen két terület egy hadjáraton belüli összefonódása később is előfordult, lásd alább.) – Hasonlóan ugyanezen hadoszlást jelentheti *Novák* 1955. 233. o. 1364. nov. 25. utáni (Sztáray I. 341. o. alapján, ami valójában okt. 13-i oklevél, lásd fentebb) dátuma. Szintén ő említi uo. egy 1364. dec. 7. körüli hadoszlást is Z. III. 522. o. és 543. o. alapján Lackfi Imre nádor 1374. febr. 5-i és 1374. ápr. 3-i hosszú okleveleiből (*quindenis exercitus regalis contra Layk woyuodam moti et ad octavas Andree proclamate*. DL 77756. és 77600.). Ám ezek időrétegeit visszafejtve kiderül, hogy ezen adatok valójában 1370. dec. 7-re vonatkoznak. – Nem adatértékű Járai Péter erdélyi alvajda 1366. márc. 25-i oklevele (DL 73712., A. L. 182. sz.), amiben 1365. nov. 18-i hadoszlási dátum szerepel (*quindenis residentie ipsius exercitus ad octavas Martini tunc proclamate*). A forrás 1568. évi átíratban maradt fenn és a nov. 18-i hadoszlás bizonyonnyal átírási hibából keletkezett. Az oklevél regesztáját az erdélyi káptalan 1786. okt. 28-i átírata (DL 30377.) alapján, annak téves 1346. ápr. 5-i dátuma miatt A. XXX. 263. sz. is közölte, így az abban emiatt levő 1345. nov. 18-i hadoszlási dátum sem vehető figyelembe.

³⁰ *quindenis residentie exercitus regalis contra Layk wayuodam [moti et] ad octavas Andree [proclamate]*. Lackfi Imre nádor, 1373. jan. 22. F. IX/4. 542. o. A forrás az eseményt a Kont Miklós–Opuliai László nádorváltás elé teszi (*ipso dicto palatino [Nicolao Kont] viam universe carnis ingresso, demum honore palatinatus predicto Ladislao duci Opulie per ipsum dominum nostrum regem collato*), ami 1367 tavaszán történt (Arch. I. 3–4. o.), így eszerint ezen hadoszlás éve 1366. (*Knauz* 1876. 542. o. ezt az adatot 1370. dec. 7-i hadoszlásnak értelmezte.) – Meglehet azonban, hogy a király azon év őszi erdélyi és délvidéki tartózkodása ezen oklevél állítása ellenére inkább moldvai és bulgáriai hadjáratot jelent. *Kristó* 1988. 156–157. o. – A királyi had működését jelzi, hogy Bebek István országbíró 1366. okt. 13-i oklevelében a hadoszlás 15. napjára halasztott. DL 90747.; A. L. 924. sz.

³¹ A had alakulására utal, hogy 1367. júl. 29-i oklevelében Bebek István országbíró uralkodói írásos parancsból a királyi hadoszlás 15. napjára halasztott egy pert, mivel az alperes *in presentem suum regium exercitum quem deo duce in Bren esset habiturus asseruisset se profecturum*. DL 52117.; Kállay 1601. sz.

³² *Novák* 1954. 234. o. – Pl. *quindenis residentie regalis exercitus versus Boznam moti et ad octavas Georgii proclamate*. Lackfi Imre erdélyi vajda, 1369. dec. 21. DL 70653.; EO IV. 769. sz. (Az oklevél szövegkörnyezetéből kitűnik, hogy az adat annak 1368-as időrétegében van.); *quindenis residentie exercitus regii versus Boznam moti et ad octavas Georgii in a. d. 1368. preteritas proclamate*. Opuliai László nádor, 1370. jan. 19. DL 77439.; Z. III. 388. o.

³³ *Kristó* 1988. 157–159. o.

³⁴ A had alakulására utaló adatok (halasztások királyi írásos parancsból a hadoszlás 15. napjára): pl.

?	1369. aug. 27. ³⁵
Lajk vajda [Havasalföld]/Bulgária ³⁶	1369. dec. 7. ³⁷
Bulgária/Lajk vajda [Havasalföld]	1370. dec. 7. ³⁸

- Opuliai László nádor, 1368. aug. 8. DL 77412.; Z. III. 358. o.; csanádi káptalan, 1368. szept. 14. DL 91744.; Temes I. 106. o. (birtokbejárást *propter motum presentis exercitus eiusdem domini regis contra Laich woyuodam moti*); Bebek István országbíró, 1368. szept. 22.: mivel az egyik peres fél *in presentem suum regium exercitum contra Layk voyuodam habitum asseruisset se profecturum*. DL 5700.; Opuliai László nádor, 1368. okt. 13. DL 99452.; Károlyi I. 310. o.; Bebek István országbíró, 1368. okt. 13. DL 41765 és 1368. nov. 25. DL 77421.; Z. III. 365. o.; perhalasztás az akkori királyi hadoszlás 15. napjára a peres felek közötti nov. 25-i (*quindenis Martini*) megegyezés alapján: szepesi káptalan, 1368. nov. 27. (3. *die octavarum* [! recte: *quindenarum*] *Martini*). DL 63693. – Az uralkodó 1368. nov. 12-én még Bulgáriában (*in nostro descensu exercituali in regno Bulgarie penes Danubium ex opposito castris Zeurin existentis*) adott ki oklevelet. DL 85378.; Bánffy I. 355. o. – Nagy 1884. 19–20. o. okt. 13. utáni hadoszlási dátumot írt, Novák 1955. 234. o. pedig dec. 7-ét (Z. III. 365. o. alapján, holott abban a forrásban pontos hadoszlási dátum nincs megadva).
- ³⁵ Knauz 1876. 260. o.; Nagy 1884. 20. o.; Novák 1955. 234. o. – *quindenis residentie exercitus nostri ad octavas Stephani regis nunc affuturas proclamate*. I. Lajos, 1369. aug. 22. DL 106152.; F. IX/4. 160–161. o. és IX/7. 290. o. – A hadjáratra utal Bebek István országbíró 1369. júl. 5-i oklevele, amiben pert halasztott *ad quindenas residentie exercitus regalis pridem habitis*. F. IX/4. 212. o.
- ³⁶ Kristó 1988. 160. o.
- ³⁷ Nagy 1884. 19–20. o.; Novák 1955. 234. o. – A vajdára vonatkozó adatok: pl. *quindenis residentie exercitus regalis contra Layk woyuodam moti et ad octavas Andree proxime preteritas proclamate*. Szécsi Miklós országbíró, 1369. dec. 28. DL 77437.; Z. III. 386. o.; *quindenis residentie exercitus regalis contra Layk woyuodam moti et ad octavas festi Andree proxime preteriti proclamate*. Uő, 1369. dec. 28. DL 85383.; Sztáray I. 360. o.; ugyanígy uő, 1369. dec. 28. DL 5767–5769., 41799., 57359., 64081., 64924–64927., 1369. dec. 30. DF 268466., 1370. jan. 9. DL 87445., 1370. jan. 19. DF 200999.; *quindenis residentie exercitus regalis contra Layk wayuodam moti et ad octavas festi Andree in a. d. 1369. preteriti proclamate*. Uő, 1371. jan. 28. DL 31229., ugyanígy Szepesi Jakab országbíró, 1372. okt. 28. Zala II. 55. o.; *quindenis residentie regalis exercitus contra Layk voyuodam moti et ad octavas Andree proclamate*. Opuliai László nádor, 1370. jan. 1. DL 5893.; Zala II. 39–40. o. (téves dátummal); *ad presentes quindenas residentie exercitus regii contra Layk voyuodam moti et ad octavas Andree proclamate*. Uő, 1370. jan. 5. DL 4104.; *quindenis residentie exercitus regalis contra Layk woyuodam moti et ad octavas Andree in a. d. 1369. preteritas proclamate*. Szécsi Miklós országbíró, 1372. jan. 24. DF 264779.; Sopron 1928. 58. o. – A Bulgáriára vonatkozó adatok: pl. *quindenis residentie exercitus regalis contra Bulgaros moti et ad octavas Andree proclamate*. Opuliai László nádor, 1370. jan. 1. DL 77463.; Z. III. 413. o., ugyanígy uő, 1370. jan. 1. DL 5894. és 1370. jan. 26.; DF 275681.; *quindenis residentie exercitus regalis versus Bulgaros moti et ad octavas Andree proclamate*. Uő, 1370. jan. 1. DL 52145.; Kállay 1699. sz. (téves dátumokkal); *quindenis residentie exercitus regalis versus Bulgariam moti et ad octavas Andree proclamate*. uő, 1370. jan. 1. DL 52144.; Kállay 1661. sz. (téves dátumokkal) és DL 85384.; Sztáray I. 361. o. (ami épp ezen oklevél alapján vélte úgy, hogy a Lajk és a Bulgária elleni had azonos és 1369. dec. 7-én volt oszlása). – Bánffy I. 296. o. adatát (Opuliai László nádor, 1370. máj. 16. Erdődy 545. sz.) Wertner 1910. 210. o., ill. Z. IV. 634. o. adatát (Szécsi Miklós országbíró, 1369. dec. 28. DL 77427.) Wertner 1918. 237. o. 1368. dec. 7-nek értelmezte, holott a bennük levő *proxime preteriti* kifejezés miatt valójában mindkettő 1369. dec. 7-ét jelenti. Knauz 1876. 260. o. 1370. dec. 7-re vonatkoztatott adatai (Opuliai László nádor, 1370. aug. 24. DF 285418.; F. IX/4. 260. o.: *ad presentes quindenas residentie regalis exercitus [...] tandem ipsis quindenis residentie regalis exercitus versus Bulgariam moti et ad octavas Andree proclamate occurrentibus*, ill. uő, 1370. jan. 1. DL 2764.; F. IX/4. 295. o.: *ad presentes quindenas exercitus regalis [...] ipsis quindenis exercitus regalis contra Layk woyuodam moti et ad octavas Andree proclamate occurrentibus*) szintén 1369. dec. 7-ét jelentik.
- ³⁸ Knauz 1876. 260. o.; Novák 1955. 234. o. – *quindenis residentie exercitus regalis contra Bulgaros moti et ad octavas Andree proclamate*. Opuliai László nádor, 1370. dec. 28. DL 77462.; Z. III. 412. o.;

csehek (IV. Károly császár)³⁹1372. febr. 11.⁴⁰

RÖVIDÍTÉSEK

DF Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Diplomatikai Fényképgyűjtemény,
Budapest

DL Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Diplomatikai Levéltár, Budapest

BIBLOGRÁFIA

- A. Anjou-kori Oklevéltár. Documenta res Hungaricas tempore regum Andegavensium illustrantia. I–XV., XVII–XXXVIII., XL., XLII., XLVI–L. k. (1301–1331, 1333–1354, 1356, 1358, 1362–1366) Szerk. *Almási Tibor – Blazovich László – Géczy Lajos – B. Halász Éva – Kőfalvi Tamás – Kristó Gyula – Makk Ferenc – Papp Róbert – Piti Ferenc – Rábai Krisztina – Sebők Ferenc – Teiszler Éva – Tóth Ildikó.* Budapest–Szeged, 1990–2020.
- AO *Nagy Imre – Nagy Gyula:* Anjou-kori okmánytár. Codex diplomaticus Hungaricus Andegavensis. I–VII. k. Budapest, 1878–1920.
- Arch. *Engel Pál:* Magyarország világi archontológiája 1301–1457. I–II. k. Budapest, 1996.

quindenis residentie exercitus regii versus Bulgaros moti et ad octavas Andree in a. d. 1370. preteritas proclamate. Garai Miklós nádor, 1377. máj. 16. DL 6322.; Sopron I. 426. o.; *ad quindenis residentie regalis exercitus in a. d. 1370. preteritas [...] tandem ipsis quindenis residentie regalis exercitus contra Layk woyuodam moti et ad octavas festi Andree in dicto anno preteriti proclamate occurrentibus.* Garai Miklós nádor, 1409. febr. 21. DL 9478. – *Knauz* 1876. 260. o. listáz 1370. aug. 1. körüli, *Nagy* 1884. 20. o. pedig 1370. aug. 1. utáni hadoszlást is, holott ezek azonosak az 1370. dec. 7.-ivel.

³⁹ *Kristó* 1988. 163–164. o.

⁴⁰ *Novák* 1955. 234. o. – Pl. *quindenis residentie exercitus regalis contra imperatorem moti et ad diem Cynerum nunc proxime venturum proclamate.* Opuliai László nádor, 1372. febr. 9. DL 77502.; Z. III. 448. o.; *quindenis residentie exercitus regalis contra quosdam emulos domini nostri regis moti et ad diem Cynerum proclamate.* Uő, 1372. márc. 7. DL 52197.; Kállay 1688. sz. (téves dátummal), ugyanígy uő, 1372. márc. 13. DL 49741.; *quindenis residentie exercitus regalis contra Bohemos moti et ad diem Cynerum proclamate.* Szécsi Miklós országbíró, 1372. febr. 28. DL 77505.; Z. III. 451. o. – A had alakulására utaló adatok (perhalasztások királyi parancsból a hadoszlás 15. napjára): pl. Opuliai László nádor 1371. aug. 8-i oklevelei: DL 77481–77482. (Z. III. 432. o.); DL 52194–52195. (Kállay 1684–1685. sz.); Szécsi Miklós országbíró, 1371. aug. 8. DL 89411. (mivel a felek *in presentem regium exercitum se asseruerunt profecturi*), hasonló okból I. Lajos, 1371. szept. 4. DL 73739.; Teleki I. 171. o.

- Bánffy *Varjú Elemér – Iványi Béla: Oklevéltár a Tomaj nemzetségbeli losonczi Bánffy család történetéhez. I–II. k. Budapest, 1908–1928.*
- C. Tóth 2019. *C. Tóth Norbert: Az esztergomi székes- és társaskáptalanok archontológiája. Budapest, 2019.*
- Documente *Nicolae Densușianu – Eudoxiu de Hurmuzaki: Documente privitoare la istoria Românilor. Vol. I/1–2. București, 1887–1890.*
- EO *Jakó Zsigmond – W. Kovács András – Hegyi Géza: Erdélyi okmánytár. I–IV. k. Budapest, 1997–2014.*
- Erdődy *B. Halász Éva – Piti Ferenc: Az Erdődy család bécsi levéltárának középkori oklevélregesztái 1001–1387. Budapest–Szeged, 2019.*
- F. *Georgius Fejér: Codex diplomaticus Hungariae ecclesiasticus ac civilis. I–XI. k. Budae, 1829–1844.*
- Kállay *A nagykállói Kállay-család levéltára. I–II. k. Budapest, 1943.*
- Károlyi *Géresi Kálmán: A nagy-károlyi gróf Károlyi család oklevéltára. I–V. k. Budapest, 1882–1897.*
- Knauz 1876. *Knauz Nándor: Kortan. Hazai történetünkhöz alkalmazva. Budapest, 1876.*
- Krassó *Pesty Frigyes: Krassó vármegye története. III. k. Budapest, 1882.*
- Kristó 1988. *Kristó Gyula: Az Anjou-kor háborúi. Budapest, 1988.*
- MES *Monumenta ecclesiae Strigoniensis. I–IV. k. Strigonii, 1874–1999.*
- Nagy 1884. *Nagy Gyula: Királyi hadbaszállások, hadak oszlása, eztenkedd-nap. Turul, 2. (1884) 16–20. o.*
- Novák 1955. *Novák, Jozef: Residentia exercitus regis, speciálny spôsob datovania v Uhorsku. Historické Štúdie, 1. (1955) 205–234. o.*
- Piti 2016. *Piti Ferenc: Királyi hadoszlások Károly Róbert uralkodása idején. Hadtörténelmi Közlemények, 129. (2016) 2. sz. 381–392. o.*
- Sopron *Nagy Imre: Sopron vármegye története. Oklevéltár. I. k. Sopron, 1889.*
- Sopron 1928. *Sümeghy Dezső: Sopron vármegye levéltárának oklevélgyűjteménye. I. k. Sopron, 1928.*

- Szentpétery* 1912. *Szentpétery Imre: Oklevéltani naptár.* [Budapest], 1912.
- Sztáray *Nagy Gyula: A nagymihályi és sztárai gróf Sztáray család oklevéltára.* I–II. k. Budapest, 1887–1889.
- Teleki *Barabás Samu: A római szent birodalmi gróf széki Teleki család oklevéltára.* I–II. k. Budapest, 1895.
- Temes *Pesty Frigyes – Ortvay Tivadar: Oklevelek Temesvármegye és Temesvárváros történetéhez.* I. k. Pozsony, 1896.
- Vay berkeszi *Piti Ferenc: A Vay család berkeszi levéltárának 1342–1382 közötti oklevelei. A nyíregyházi Jósza András Múzeum Évkönyve,* 52. (2010) 387–606. o.
- Wertner* 1905. *Wertner Mór: Magyar hadjáratok a XIV-ik században. Századok,* 39. (1905) 420–451. o.
- Wertner* 1910. *Wertner Mór: Újabb adalékok a középkori magyar hadjáratokhoz. Hadtörténelmi Közlemények,* 11. (1910) 1. sz. 199–211. o.
- Wertner* 1918. *Wertner Mór: Nagy Lajos király hadjáratai (1342–1382). Hadtörténelmi Közlemények,* 19. (1918) 59–97., 207–271. o.
- Z. *Nagy Iván – Nagy Imre – Véghely Dezső – Kammerer Ervin et alii: A zichi és vászonkeői gróf Zichy-család idősb ágának okmánytára.* I–XII. k. Pest–Budapest, 1871–1931.
- Zala *Nagy Imre – Véghely Dezső – Nagy Gyula: Zala vármegye története. Oklevéltár.* I–II. k. Budapest, 1886–1890.

Ferenc Piti

ROYAL DISBANDMENTS DURING THE RULE OF LOUIS I UNTIL 1372

(Abstract)

The practice of dating charters or delaying legal actions by referring to the disbandments of the royal army in Hungary came into use during the last quarter of the 13th century and flourished in the 14th century under the Angevin period. The dates of the royal army disbandments therefore had not only military but also legal causes, that is why were promulgated countrywide, thus collecting data on them can reveal results for both military history and diplomatics. This paper grounded in the statements of the previous scholar literature aims to reach new achievements on the topic by gathering new data from the 'Charters of the Angevin Era' series.

Ferenc Piti

DIE AUFLÖSUNG DER KÖNIGLICHEN ARMEEN ZUR ZEIT DER HERRSCHAFT VON
LUDWIG I. BIS ZUM JAHR 1372

(Résumé)

Die Praxis, Urkunden mit der Auflösung der königlichen Armee zu datieren, oder Rechtssachen mit Bezugnahme auf die Auflösung zu verschieben, erschien im mittelalterlichen Ungarn im letzten Drittel des 13. Jahrhunderts und war in erster Linie für die Zeit der Herrschaft des Hauses Anjou charakteristisch. Die Zeitpunkte der Armeeaufösungen bargen also nicht nur aus militärischer, sondern auch aus juristischer Sicht praktische Gründe und wurden deshalb landesweit verkündet. Das Sammeln dieser könnte für die Militärgeschichte und die Urkundenlehre von Bedeutung sein. Die Mitteilung versucht, auch unter Einbeziehung der früheren Fachliteratur, mit Hilfe der neuen Daten der „Urkundenarchiv-Reihe aus der Zeit des Hauses Anjou“ in diesem Bereich neue Ergebnisse zu erzielen.

Ferenc Piti

DISSOLUTIONS DE L'ARMÉE ROYALE SOUS LE REGNE DE LOUIS I^{ER}
JUSQU'EN 1372

(Résumé)

La pratique médiévale en Hongrie qui consistait à dater les chartes selon les dissolutions de l'armée royale ou à reporter des affaires juridiques en référence à celles-ci est apparue dans le dernier tiers du 13^e siècle et caractérisait principalement l'époque Anjou. Puisque les dates de dissolution d'armée avaient des raisons pratiques à la fois militaires et juridiques, ces dates furent annoncées partout dans le pays. Les collecter peut être important tant pour l'histoire militaire que pour la diplomatique. En utilisant également les publications spécialisées antérieures, l'auteur tente d'apporter de nouveaux résultats au sujet grâce aux nouveaux éléments de la Collection de chartes de l'époque Anjou.

Ференц Пити

КОРОЛЕВСКИЕ ДИВИЗИИ (РАСФОРМИРОВАНИЕ КОРОЛЕВСКИХ ВОЙСК) ВО
ВРЕМЯ ПРАВЛЕНИЯ ЛЮДОВИКА I. ДО 1372 Г.

(Резюме)

Свод правил, устанавливающий порядок расформирования королевской армии или юридических дел, связанных с этим вошел в средневековую венгерскую практику в последней трети XIII-го века и был наиболее характерен для Анжуйского периода. Даты расформирования армии носили не только военные, но и юридические практические причины и поэтому они были объявлены по всей стране. Собираение этих данных могло быть значительным, как для военной истории, так и для дипломатии. С использованием более ранней литературы издание стремится достичь новые результаты по этой теме с помощью новых данных серии документации Анжуйского периода своду правил, устанавливающему порядок расформирования королевской армии.